

Kako rasteta ljubezen in sočutje

■ **Lidija Bašič Jančar**, zakonska in družinska terapevtka, univ. dipl. socialna delavka, dela na območju Domžal, kjer vodi enoto Študijsko-raziskovalnega centra za družino, deluje pa tudi samostojno. Področje njenega dela so pretežno partnerske in družinske terapije. V Domžalah vodi programe, namenjene otrokom in mladostnikom, je tudi nosilka *Šole za družino*. Njena knjiga *Popolna ljubezen* se dotika tem o navezanosti v družini, partnerstvu in odnosih. Je poročena in mamica dveh najstnikov.

Vsem dobro znana pesem Toneta Pavčka Kako raste mama nas vedno znova nežno nagovori. V nas prebudi čustva in odpre zavedanje, kako se ob otrocih spreminjamo tudi mi, starši. Predvsem mame. Kako rastemo in se ob vsakem otroku posebej spreminjamo. V tem spreminjanju in rasti postane čas zlat, kajti vsak trenutek se zapiše kot dragocen spomin. Morda niso vsi spomini, povezani z otroki, ozaveščeni, se pa zagotovo vtisnejo v vsako celico telesa.

Zavedanje, da smo bili tudi mi vsi nekoč drobcena bitja, ob nas pa mame in očetje, ki so nas spremljali na vsakem koraku, se zdi skoraj že pozabljena zgodba, spomin, ki blede. Pa vendar ... tudi naše mame so se spremenile, zrastle in postale babice. Našim otrokom.

Z rastjo mamic in otrok raste tudi njihova ljubezen. Z rastjo ljubezni raste sočutje. Vsi si želimo, da bi naši otroci zrastle v sočutne odrasle ljudi. Kajti s sposobnostjo sočutja lahko vstopamo v prostor in življenje nekoga drugega, torej sočloveka. Sočutje ustvarja stik. Stik pa je temelj povezanosti, ki kroji kakovost našega življenja. Izkušnja sočutja je res edinstvena, saj le tako lahko čutimo, kar čuti nekdo drug. Tudi če čutenje ni naše, ga vseeno zaznamo. To je pravzaprav edinstvena sposobnost človeških možganov.

V najzgodnejšem obdobju življenja se začne razvijati navezanost med mamo in otroki, malo pozneje tudi med očetom in otroki. Človekovi možgani se v polnosti lahko razvijejo le ob odraslih možganih, kar je zdaj tudi znanstveno dokazano.

Prelomnica v razumevanju otrokovega razvoja se je zgodila med 60. in 70. leti prejšnjega stoletja, ko so se dognanja znanstvenikov začela usmerjati v odnos mama – otrok. Dojenčka in malčka so prepoznali kot aktivnega iskalca stika ter sporazumevanja z mamo in pozneje z drugim okoljem. Mamo so prepoznali kot zaščitnico pred stresom. Vsi smo že bili priča, kako malček raziskuje okolje, morda se je znašel v novem prostoru in se tako oddaljeval od mame, istočasno pa budno spremljal, ali je še prisotna. Če je v tem svojem raziskovanju prišlo do tega, da se je prestrašil ali ujezil, je bila mama tista, h kateri se je zatekel. V njenem varnem objemu se je potolažil.

Starševstvo nas spreminja vsak trenutek, če se mu le prepustimo in se mu pustimo nagovoriti.

To je temelj, na katerem bo tak otrok gradil svoje odnose v prihodnosti oz. v odrasli dobi. Če je dobil izkušnjo, da se je v času stresa, tesnobe in strahu mama odzvala, ga potolažila, objela, bo tudi v odrasli dobi, ko bo sam stopal v odnose, brez večjih težav poiskal pomoč, ko jo bo potreboval. O drugih in sebi bo imel dobro mnenje. Iskanje bližine in varne baze se mu ne bo zdelo nevarno. Odnosi mu bodo predstavljali varnost in udobje. Če pa se mama na strah in tesnobo ne bo odzivala, temveč bo odrivala otroka stran, mu dala vedeti, naj ne bo prestrašen, da se lahko sam znajde, da je že dovolj velik itn., bo seveda dobil občutek, da iskanje bližine, ko ti je težko, nima smisla ter da se je najbolj varno in smiselno zanesti le nase. Iskanje bližine in povezanosti, še posebej v času stisk in težav, bo zanj tuje, nevarno in nesmiselno.

Odnosi so torej obojestranski. Odnos med mamo in otrokom je vedno vzajemen, izkustven. Tako kot otroci potrebujejo odraslo osebo

Foto: BS

za preživetje in zdrav razvoj, starši potrebujemo otroke za svoj razvoj, seveda s to razliko, da smo vedno mi odgovorni za vedenje in zdrav razvoj otrok. Stiske in težja čutenja, ki jih starši doživljamo ob otrocih, so vedno na naši strani in naša odgovornost je, da se soočamo z njimi: z nemočjo, obupom, jezo, strahom in drugimi težjimi čutenji, ki jih kot starši zelo dobro poznamo. Otrok z nerazrešenimi vsebinami staršev nima prav nič. Izkušnje partnerjev iz primarnih družin so lahko obupne in težke. Pa vendar je od njih odvisno, koliko tega bodo v svojem odnosu presegli – vsak zase in skupaj. Prav je, da ovrednotijo krivice in teže, ki jih taki odnosi povzročijo in s tem otežijo odrasle odnose. Pa vendar je odgovornost in izziv za vsakega odraslega, da se sprva teh izkušenj in čutenj zave, nato pa zaradi svojega boljšega in vedrejšega življenja postopoma in vedno bolj presega stare odnose.

Ko odrasla oseba vzgaja otroke, tudi otrok vzgaja njo, vendar s to razliko, da otrok s svojo prisrčnostjo, spontanostjo, pristnostjo, vedoželjnostjo vzgaja, kako odkriti radost za oba. Poznamo popoln

otrokov nasmeh in oči, ki nas ne morejo pustiti ravnodušne, pa če smo še tako zavrti. Otrokov oči zrcalijo vse tisto, kar smo nekoč že doživljali: globoko hrepenenje po stiku in povezanosti. Otrokov oči mamam na prav poseben način vabijo v odnos. Spomnimo se, kako smo se mamice odzivale na otrokove kretnje, čebljanje, nasmeh ... koliko lepega, nežnega je to prebudilo v nas. Ko postanemo mamice, se v nas vzbudijo tako močna in globoko nežna čustva, da nikoli več ne moremo biti take, kot smo bile pred tem. Če dobro opazujemo mlade mamice, tako skrbne in predane, vidimo, da so drugačne od drugih mladih dam. Kako je mogoče, da se jim v tako kratkem času spremenijo obraz, kretnje, odzivi? To zmore samo mamica ob otroku.

Prepustimo se starševstvu. Starševstvo nas spreminja vsak trenutek, če se mu le prepustimo in se mu pustimo nagovoriti. Pot seveda ni lahka, lahko rečemo, da je to proces, celo poslanstvo, ki traja vse življenje. Starševstvo pusti pečat v vseh odnosih, dragoceni spomini pa se bodo prenašali na vse naslednje generacije mam in očk.

Avtoriteta učitelja v očeh starša (drugi del)

■ **Anton Meden**, prof. dr., je oče petih otrok in predsednik Zveze aktivov svetov staršev Slovenije. Več kot deset let si prizadeva za povezovanje staršev in njihovo dejavno sodelovanje v šolskem sistemu. Je redni profesor na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani.

V prvem delu (Vzgoja 88, str. 35–36) sem pisal o razliki med osebno avtoriteto in avtoriteto zaradi položaja, o vplivu staršev na avtoriteto učitelja ter o tem, kako se avtoriteta kali ob reševanju nesoglasij. V drugem pa razmišljam o graditvi osebne učiteljeve avtoritete v odnosu do staršev.

Kako zgraditi in vzdrževati osebno avtoriteto učitelja?

Iz podnaslova je očitno, da je ta del prispevka namenjen tudi učiteljem. Kot starš ne bom tvegala, da bi z morebitnim naštevanjem receptov (ki tako ali tako ne delujejo vedno in v vseh primerih enako) učiteljem 'solil pamet', kako naj gradijo svojo avtoriteto. Brez zadrege pa lahko priporočim v branje, tudi z vidika vzpostavljanja avtoritete, vseh 11 člankov iz žariščne teme 85. številke revije Vzgoja, saj so jih napisali učitelji sami. Članki prinašajo veliko smernic, kako s kakovostnim delom, pozitivno naravnostjo, strokovnostjo, doslednostjo in drugimi pozitivnimi lastnostmi in ravnanji postati

in biti Učitelj. Verjamem, da so učiteljem lahko v oporo pri njihovem lastnem poklicnem razvoju in tudi pri vzpostavljanju in ohranjanju osebne avtoritete, temelječe na spoštovanju.

Izkušenj svoje dolge 'starševske kariere' v šolskem prostoru (začela se je pred 22 leti; če upoštevam vsakega otroka posebej, do tega trenutka obsega 37 šolskih let v osnovni in 16 let v srednji šoli) pa lahko zapišem nekaj opažanj o pozitivnih in negativnih vplivih na vzpostavljanje učiteljeve avtoritete, ki so morda vredna razmisleka.

Avtoriteta v odnosu do staršev

Napisal sem že, da je za uspešnost pouka pomembna avtoriteta v odnosu do učencev in da imamo pri podpori tej avtoriteti pomembno nalogo tudi starši. To nalogo bomo veliko lažje uspešno opravili, če učitelj vzpostavi osebno avtoriteto tudi do nas, staršev. In obratno – če učitelju to ne uspe, smo starši pred skoraj nemogočo nalogo. Kako posredovati otrokom odnos do avtoritete, ki je sami nismo zaznali?

Če se učitelj v stikih s starši (na roditeljskem sestanku, govorilnih urah, v neformalnih pogovorih, včasih tudi v javnih nastopih) pokaže kot suveren, strokovno podkovan, dosleden, če s svojimi besedami in dejanji pokaže, da ve, kaj dela, in da dela dobro, starši ne